

YIHR

Index: YIHR-02-10373-26 02.2010.

**SPECIJALNO
IZDANJE**

februar 2010. // www.yihr.org // office@yihr.org

RATNI ZLOČINI U SRBIJI
SLUČAJ SANDŽAK

ETNIČKO ČIŠĆENJE SANDŽAKA – ZLOČIN BEZ ODGOVORNOSTI

Sve do 1999. godine na teritoriji Srbije nije bilo oružanih sukoba. Srbijanska vlast je tvrdila da Srbija nije u ratu, iako su hiljade mobilisanih mladića bile prisiljene da ratuju u susednim državama. Područje Sandžaka bilo je meta raznih naoružanih formacija, kako iz Srbije i Crne Gore, tako i iz susedne Bosne i Hercegovine. Nad Bošnjacima je sproveden sistematski teror i zastrašivanje, koje je rezultiralo etničkim čišćenjem i značajnim smanjenjem udela Bošnjaka u ukupnom stanovništvu.

U Srbiji, najgore je prošla pogranična opština Priboj. Ona obuhvata teritoriju na trameđi Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine. Do rata, u Priboju je živelo 35.951 stanovnika, od čega je Muslimana bilo 10.927. Prema popisu iz 2002. godine Bošnjaka i Muslimana ima 6.994. Broj Srba ostao je gotovo isti. Zašto je došlo do masovnog smanjenja broja Bošnjaka u Priboju?

Prvi veći zločin na teritoriji Sandžaka počinjen je 22. oktobra 1992. godine. Pripadnici srpske naoružane formacije „Osvetnici” su 22. oktobra 1992. godine, iz autobusa na liniji Priboj-Rudo-Priboj, izveli 15 muškaraca i jednu ženu (svi bošnjačke nacionalnosti), legitimisali ih i nakon toga odveli u Višegrad u motel “Vilina vlas”, gde su ih zlostavljali fizički, a potom ih na obali Drine ubili. Za ovo delo osuđeni su Milan Lukić, Oliver Krsmanović, Dragutin Dragičević na po dvadeset godina, a Đorđe Šević na petnaest godina zatvora pred Okružnim sudom u Beogradu.

U stanici Štrpci iz voza 671, na pruzi Beograd-Bar, 27. februara 1993. godine pripadnici iste jedinice oteli su 18 Bošnjaka i jednog Hrvata, kamionom ih prebacili u Višegradsku banju, gde su posle mučenja ubijeni. Za otmicu putnika, odlukom Višeg suda u Bijelom Polju na 15 godina zatvora osuđen je Nebojša Ranisavljević.

Na suđenju je svedočio radnik železnice koji je poslao depešu svom poslovođstvu o pripremama za ovu otmicu. Rukovođstvo železnice upoznalo je državni i vojni vrh Srbije i Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) sa informacijom, ali ništa nije preduzeto da se zločin spreči. Komandant Višegradske brigade Vojske Republike Srpske (VRS), Luka Dragičević, priznao je na suđenju da je jedinica "Osvetnici" pripadala ovoj oružanoj sili. Dragičević je nakon rata prekomandovan u oficira Vojske SRJ. Na suđenju je izjavio: "Ja sam profesionalac vojnik i sve što sam radio, radio sam po naređenju mojih pretpostavljenih, tako sam po naređenju bio pripadnik Vojske Republike Srpske i sada pripadnik Vojske SRJ".

Milan Lukić osuđen je pred Haškim tribunalom prvostepenom presudom na kaznu doživotnog zatvora zbog ratnih zločina nad Bošnjacima u Višegradu. Zločini u Sandžaku nisu bili obuhvaćeni optužnicom.

Na selo Kukurovići u pribojskoj opštini, 18. februara 1993. godine, izvršen je pešadijski i minobacački napad od strane Vojske Jugoslavije. Tom prilikom ubijene su tri osobe i uništen je veliki broj kuća i pomoćnih objekata. Dana 11. aprila 1993. godine zapaljeno je još osam kuća u selu. Fond za humanitarno pravo (FHP) podneo je 2006. godine Okružnom javnom tužilaštvu u Užicu krivičnu prijavu protiv NN pripadnika Užičkog korpusa VJ zbog ovog zločina. Tužilaštvo u Užicu je obavestilo FHP da je predmet prosleđen Tužilaštvu za ratne zločine. Nikakav odgovor još nije stigao. Meštani Kukurovića, kao i još 20 sela iz ovog područja nisu se vratili svojim kućama, jer još uvek nisu obnovljene. Republika Srbija nikada nije prihvatila odgovornost za ono što su uradili njeni službenici u uniformama, niti je porodicama pružena finansijska ili bilo kakva druga pomoć.

Prema podacima istraživača različitih organizacija za ljudska prava, tokom rata u Bosni i Hercegovini trajala je masovna policijska akcija u Sandžaku usmerena na pronalaženje oružja kod Bošnjaka. Tom prilikom nekoliko stotina ljudi bilo je uhapšeno i prema njima je primenjivana policijska tortura. Nijedan od ovih slučajeva nije pravosnažno okončan pred sudom.

Pripadnici Vojske Republike Srpske ulazili su bez problema na teritoriju Republike Srbije naoružani i sa vojnom opremom i vozilima. Vojska SRJ, koja je u to vreme bila zadužena za čuvanje granice, nije učinila ništa da ih spreči u tome. Komandanti brigada VRS koje su ratovala na drinskom području bili su oficiri Vojske Jugoslavije. Vojska i policija Srbije učestvovali su u akcijama zastrašivanja, policijskoj torturi nad Bošnjacima i oružanim napadima na bošnjačka sela. Za pripremanje zločina u Štrpcima znao je ceo državni i vojni vrh SRJ i Srbije. U ovim činjenicama niko od nadležnih nije prepoznao bar osnove sumnje za pokretanje istrage protiv najodgovornijih u državnom i vojnom vrhu Srbije i SRJ.

Tužilaštvo u Srbiji nije ispitalo da li postoji odgovornost tadašnjeg predsednika SRJ Dobrice Ćosića, saveznog premijera Milana Panića, predsednika Srbije Slobodana Miloševića, ministra odbrane Srbije Marka Negovanovića, načelnika generalštaba Živote Panića, komandanta Užičkog korpusa Dragoljuba Ojdanića i njegovog zamenika Dušana Lončara, komandanata Višegradske, Goraždanske i Rudanske brigade VRS, policijskih i pravosudnih zvaničnika koji su učestvovali u opstruiranju sudskih postupaka protiv Milana Lukića i na kraju u njegovom oslobađanju iz zatvora u Beogradu 1994. godine...

Zavera ćutanja i dalje vlada u vezi sa zločinima u Sandžaku. Etničko čišćenje sandžačkih Bošnjaka izvedeno je organizovano i pod maskom rata u susednoj državi. Tragovi su prikrivani tako što su zločini činjeni na teritoriji susedne BiH ili što su u zločinima učestvovali pripadnici VRS.

I u optužnicama za Sjeverin i Štorce, koje su podizali nadležni tužioci u Srbiji i Crnoj Gori, izbegava se pominjanje čiji su vojnici izvršili zločin i od koga su primali naređenja. Iz sudskih spisa proizlazi nedvosmislen zaključak – direktno nadređeni jedinici Milana Lukića bio je oficir Vojske SRJ Luka Dragičević.

Dragan Popović,
programski direktor
Inicijative mladih za ljudska prava - Srbija

ZLOČIN I NEKAŽNJIVOST

Sedamnaest godina je prošlo od kako su pripadnici srpske jedinice "Osvetnici" pod komandom Milana Lukića, uz logističku podršku države Srbije, oteli grupu putnika iz brzog voza "Lovćen" – 671 na relaciji Beograd-Bar. U selu Štrpci, nedaleko od Priboja, "Osvetnici" su 27. februara 1993. godine nasilno iz voza izveli 19 državljana Republike Srbije i Republike Crne Gore – 18 Bošnjaka i jednog Hrvata.

Prema tekstu optužnice, otete putnike odveli su u selo Prelovo kod Višegrada. Tamo su ih u jednoj osnovnoj školi pretukli i opljačkali. Potom su ih vezane žicom ubacili u kamion i odvezli ka Višegradu, gde su ubijeni u garaži jedne od spaljenih seoskih kuća, u blizini obale Drine.

Od oko 30 osumnjičenih za zločin, do danas je samo Nebojšu Ranisavljevića Viši sud u Bijelom Polju 2002. godine osudio na 15 godina zatvora. Većina ubijenih bili su iz Priboja, Prijepolja, Beograda i Podgorice. Još nije poznato gde se nalaze njihovi posmrtni ostaci.

Prema dokumentaciji ŽTP „Beograd“, predstavnici Srbije, SRJ i ŽTP znali su za plan otmice putnika „nesrpske“ nacionalnosti, državljana SRJ. „Čim smo prošli nadvožnjak na Novom Beogradu, konduker je u pratnji dvojice milicionera došao da pregleda karte. I ne samo što pregleda, već pita za ime i upisuje na kartama. . .

— Kakva je to novost te upisujete imena na kartama, pitao sam. Ne boj se, kaže konduker, ništa ti neće biti od toga, pojavio se nekakav veliki šverc pa kontrolišemo. Milicioneri nijesu ništa progovorili. . . Zlo je počelo nekih pet do 10 minuta prije nego će voz biti zaustavljen u, kako smo kasnije vidjeli, Štrpcima kod Priboja... Još dok se voz kretao, hodnicima ispred kupea se vojska izmuvala sa oružjem. Čim je voz stao pred svakim kupeom su se našla po trojica. Legitimisali su prvo one po hodnicima i Muslimane odvodili, a ove druge utjerali u kupee," reči su jednog od svedoka, putnika u vozu 671, objavljene u feljtonu "Otmica u Štrpcima", 19. februara 2009. godine na internet portalu "E-novine".

Još jedan očevidac je anonimno, nekoliko dana posle otmice, 5.3.1993. godine progovorio za crnogorski nedeljnik "Monitor":

"Sve je bilo kao na filmu. Voz je stao zbog crvenog signala na samom ulazu u tunel. Otmičari su bili uredno uniformisani, osim jednog koji je imao bradu i crnu šubaru sa kokardom. Kada su zatražili lične karte, sve je ličilo na rutinski postupak i dok nijesu počeli da odvođe ljude izgledalo je da nekog konkretno traže. Bilo je komentara da traže njihove bjegunce, po nekome je bilo jasno da su cilj Muslimani. Iz bifea je u majici kratkih rukava, iskočio na snijeg jedan od putnika vičući: 'Koljite ....'. Najjezivije je bilo to što, u stvari, nije bilo nikakvog otimanja. Niko se nije bunio, sve se odvijalo u zlokobnoj tišini. Sve to nije trajalo mnogo duže od pola sata. Začudo, voz je nastavio put kao da se ništa nije desilo. Od Štrbaca do Priboja se stiže za deset minuta, i tamo smo se zadržali tek toliko da putnici izađu i uđu. Niko nikoga ni o čemu nije obavještavao, nije se pojavila milicija, vojska, ni pomena o uzimanju izjava od putnika ili nečem sličnom."

Slobodan Milošević je početkom marta 1993. godine posetio Prijepolje i obećao da će biti sve učinjeno da se oteti putnici pronađu i vrate. Milošević je tom prilikom rekao da zločin očigledno ima politički povod – prebacivanje rata u Srbiju i unošenje nemira među Srbe i Muslimane, koji su "do juče mirno, zajednički živeli".

General Ratko Mladić je na beogradskoj konferenciji za novinare 9. aprila 1993, prema pisanju

“Monitora”, rekao da postoji mogućnost da je otmica igra muslimanskih snaga sa prostora SRJ koje tako žele da nametnu svoje prisustvo u javnosti:

„Vojska Republike Srpske nema veze sa tim incidentom. Ja bih želeo da se što pre rasvetli sudbina tih ljudi i da do ovakvih i sličnih incidenata ne dolazi nigde na svetu, a najmanje na prostoru Republike”.

Članovi porodica otetih putnika, okupili su se 20. maja 1993. ispred zgrade Savezne skupštine. ‘Slobodane, oslobodi nam naše najmilije’. ‘Ćosiću, kod Tebe mi je sin vojnik, a muž talac’, ‘Gde su putnici iz voza 671, Štrpci 27. februara’. ‘Slobo, vrati mi sina Zvezdana. Majka’. ‘Karadžiću, pokaži gde držiš otete sinove, braću, muževe’, bili su neki od natpisa na transparentima koje su okupljeni, mahom Prijepoljčani, držali na skupu ispred skupštine.

List „Republika” juna 1993. objavljuje svedočenje izvesnog Abdića, putnika iz „fantomskog” voza koji je srećom uspeo da izbegne izvođenje iz vagona. On navodi da je vojska u vozu bila još od Beograda, u uniformama, sa kokardama i trobojkama na glavi.

“Na desnu su ih stranu izvodili, put desne strane je bio Štrpce, jedna je dolina bila, onda jedna šuma sitna, onamo se dalje videla zelena šuma. Jedan je kamion tu bio, tu su jedno dve grupe stavili i očerali su ka kamionu. Iza kamiona, pozadi kamiona, vidjela se jedna zgrada. Vojska ih je ćerala. Vriska je stala, panika je stala naroda; neko žali brata, neko muža, neko ovoga, neko onoga, to je uznemirenje veliko postalo. Ja sam ti tu osto i preživio. Oni su prolazili prilikom tog prolaza još dva-tri puta. Pogledali su, vidjeli da nema niko.”

Avgusta 1996. godine, beogradski “NIN” objavljuje tekst u kojem navodni krunski svedok ovog slučaja, dobrovoljac u RS Duško Petrović, koji je odbio poziv Lukića da učestvuje u akciji napada na voz, tvrdi da su svi putnici pobijeni na periferiji Višegrada. Petrović je ispričao “Dnevnom telegrafu”, a “NIN” preneo: ‘Stigli smo na brdo pored brane. Video sam sedmoricu postrojenih muškaraca, pognutih glava... Stao sam pred njih, na udaljenosti od oko jednog metra. Odjednom, s moje leve strane prišao je Crni i rafalom ih pokosio. Njihova tela su gurnuli u Drinu. Kasnije sam saznao da su Lukićevi ljudi ubili preostale putnike’.

Povodom 16-godišnjice otmice i ubistva na stanici u Štrpcima u Prijepolju je otkriven spomenik posvećen žrtvama zločina. Na spomen-obeležju pored starog mosta na Limu istaknut je natpis “Ko u Srbiji zaboravi 27. februar 1993. godine i stanicu Štrpce, odustaće od budućnosti”. Izgradnju spomen kompleksa, koja je koštala tri miliona dinara, finansirala je Skupština opštine Prijepolje, a posle otvaranja brojni građani i rodbina otetih tradicionalno su u Lim položili vence i cveće. Međutim, opština je na spomeniku upisala samo devet imena otetih građana Prijepolja, a ne imena svih žrtava.

“Po mišljenju različitih sagovornika, otmica u Štrpcima se ne može gledati zasebno, bez povezivanja sa slučajem otmice u Sjeverinu oktobra 1992. i nizom manjih otmica u Crnoj Gori. Zajednički imenitelj otmica u Sjeverinu i Štrpcima je sem Milana Lukića i neefikasnost savezne policije i republičkih organa da sprovedu istragu i saopšte relevantne podatke vezane za kidnapovanja. U oba slučaja su obrazovane komisije čiji dometi nisu baš vredni pažnje, jer nijedna nije imala bogzna kakve operativne mogućnosti i ovlašćenja. Takođe, u oba slučaja, članovima komisija su manje ili više bila zatvorena vrata nadležnih službi,” pisao je “NIN” 1996. godine.

Četiri godine kasnije, Miodrag Perišić, koji je u doba kad se desio zločin bio ministar informisanja, rekao je novinarki Jasni Janković u emisiji radija B2-92:

“Mislim da je taj konkretan događaj (Štrpce-prim. aut) obeležio prljavu ulogu ove države u svim kasnijim događajima. On je supstanca koja je pokazala i kako se zločin čini i kako se zločin krije. Ja ne verujem da je država inicijalno učestvovala u tome, ti

ljudi koji su to radili, ne verujem da su bili ohrabreni od strane državnih organa, ali kad su to već uradili uzimajući nevine ljude iz javnog prevoza, iz transporta, onaj ko je pokušavao da ih prikrije, a ne da ih izvede na sud, taj je mnogo veći saučesnik u ovoj balkanskoj tragediji. . . . Ja pamtim Momu Grubača (tadašnjeg ministra za ljudska prava – prim. aut) kao tihog čoveka koji je jako mnogo pokušavao da uradi, on je u tom trenutku putovao i na Kosovo, bio je u toj komisiji i kad god smo ga pitali da li ima nešto novo u vezi s tim, on je pokazivao sa blagim izrazom na licu, izrazom dobrote, jedno ogorčenje sto ništa ne može da učini, i tu se videlo praktično koliko vrede državni organi. . . . Štrpci predstavljaju zločin izvršen u prisustvu vlasti, međutim, sve kasnije, mi svi smo svedoci nekoga zločinačkog dešavanja bez mogućnosti uticanja na ishod toga. Znači, vlast čini neke zločine u našem prisustvu”. Iz dokumenta Železničko transportnog preduzeća (ŽTP), strogo pov. Br. 4-1-93, od 1. februara 1993. godine, vidi se da je Mitar Mandić, direktor Sektora za odbrambenu pripremu i zaštitu ŽTP, 1.2.1993. godine uputio pismo tadašnjem direktoru ŽTP-a Milomiru Miniću, u kojem navodi da je obavešten da će “pripadnici Srpske vojske opštine Rudo izvršiti zaustavljanje voza i odvođenje putnika. Čitava akcija odvijala bi se na dijelu pruge Beograd - Bar koji prolazi kroz BiH, verovatno u ukrsnici Štrpci ili stajalištu Goleš”. Mandić je povodom toga obavestio najuži stručni kolegijum ŽTP-a, održao sastanak sa predstavnicima milicije i SDB MUP-a Srbije i razgovorao sa pomoćnikom ministra odbrane Srbije generalom Kuzmanovićem. Zaključeno je da general Kuzmanović treba da obavesti ministra odbrane o pomenutoj najavi, i da ministar odbrane Republike Srbije obavesti Vojsku Jugoslavije, te da ŽTP prestane sa daljim aktivnostima oko ovog slučaja, jer je sa svoje strane na vreme izvršio svoju obavezu. U istom dokumentu piše da je 2. februara 1993. godine u MUP-u Užice održan sastanak kojem su prisustvovali načelnik MUP-a Boško Petrić, komandir milicije užičkog regiona Đorđe Kerić i iz ŽTP-a Mitar Mandić, Drago Tadić i Vuko Mulina. Na sastanku je zaključeno: “Potvrđuje se informacija o nameri odvođenja putnika iz voza i dodaje se da je to strateška operacija srpske vojske radi stvaranja uslova za razmenu zarobljenika i mrtvih. Zaključeno je da bi ovakav postupak srpske vojske bio neprihvatljiv iz više razloga. Ova rešenja treba tražiti u dubini bosanske teritorije, stav je MUP-a iz Užica.”

S obzirom da se pokazalo da ne postoji iskreno nastojanje da se počinioci zločina u Štrpcima privedu licu pravdi kroz suđenja za ratne zločine, da tela otetih putnika još uvek nisu pronađena, porodicama žrtava ostaje još jedino mogućnost za pokretanje postupaka za nadoknadu materijalne i nematerijalne štete. Ova mogućnost proizlazi iz presude Nebojši Ranisavljeviću, kojom su porodice žrtava upućene na parnicu za ostvarivanje imovinsko – pravnog zahteva. Do sada je održan samo jedan takav postupak. Građansko veće Osnovnog suda u Prijepolju u februaru 2004. godine je, na osnovu tužbe Ifete Topuzović, čiji je suprug Džafer žrtva ovog zločina, donelo presudu o naknadi nematerijalne štete u iznosu od milion dinara ili 16. 300 eura, što je dvostruko manja suma od tražene.

DELEMIČNA PRAVDA

Viš sud u Bijelom Polju je u martu 1997. godine podigao optužnicu protiv Nebojše Ranisavljevića iz Despotovca za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

Ranisavljević je, prema navodima optužnice, “dana 27. februara 1993. godine, kao pripadnik vojne formacije - grupe od oko 25 naoružanih lica, pod komandom Milana Lukića iz Višegrada, učestvovao u donošenju i izvršenju odluke o napadu na putnički voz Jugoslovenske železnice i otmici civilnog stanovništva-putnika iz voza. U optužnici se navodi da je Ranisavljević bio u grupi naoružanih pripadnika formacije “Osvetnici” koji su ušli u železničku stanicu i uz pretnju naredili otpravniku vozova da zaustavi putnički voz 671 na relaciji Beograd-Bar. Nakon zaustavljanja voza, dva člana grupe su ušla, legitimisala putnike i nasilno izvela 19 civila, državljana SRJ.

Iako je suđenje u Bijelom Polju počelo 1998. godine, glavni pretres je tri puta nanovo započinjao usled prekida u radu koji su bili duži od 30 dana. Poslednji put, pretres je počeo 5. septembra 2002. i Ranisavljević je ubrzo osuđen na zatvorsku kaznu u trajanju od 15 godina. Vrhovni sud Crne Gore je u aprilu 2004. godine potvrdio tu presudu.

Nebojša Ranisavljević je tokom suđenja negirao izjavu ranije datu istražnom sudiji, da je učestvo-

vao u izvršenju otmice u Štrpcima, tvrdeći da je njegovo priznanje iznuđeno "torturama Službe državne bezbednosti Crne Gore". U obrazloženju presude, predsednik veća Vukoman Golubović istakao je da tokom suđenja nije utvrđeno direktno učešće optuženog u izvršenju zločina, niti učešće u njegovom planiranju, kako je navedeno u optužnici, ali da je sudsko veće nedvosmisleno utvrdilo da je Ranisavljević bio član naoružane grupe koja je počinila zločin.

Fond za humanitarno pravo smatra da je državni tužilac u Bijelom Polju izbegao da u optužnici navede da su otmičari pripadnici Višegradske brigade, koja je regularna jedinica Vojske Republike Srpske, kako se ovaj zločin ne bi doveo u vezu sa vojnim i državnim vrhom tadašnje SRJ. Ranisavljevićeva krivica je sudski utvrđena, ali organizatori, naredboдавci i ostali neposredni počinioci ovog zločina nisu odgovarali. Pitanje odgovornosti Milana Lukića koji je akciju isplanirao i lično ubio otete putnike, nije sudski ispitano.

Neposredno nakon što je otmica izvedena, Skupština Crne Gore je formirala Komisiju za prikupljanje informacija o ovom događaju. Komisija je u toku svog rada prikupila veliki broj značajnih dokumenata sačinjenih uglavnom neposredno nakon otmice i preuzetih od železnice, tužilaštva i organa unutrašnjih poslova iz Priboja, Užica i Beograda. Po mišljenju Dragoljuba Todorovića, zastupnika porodica žrtava u ovom procesu, dokumentacija je predstavljala odličan, validan i prvorazredan dokazni materijal za preduzimanje ozbiljne i sveobuhvatne sudske istrage. Međutim, takva istraga nije pokrenuta. U međuvremenu, u toku 1993. i 1994. godine Milan Lukić je u Srbiji bio u zatvoru ukupno 10 meseci, za prekršaje zbog neprijavljenog boravišta i neovlašćenog nošenja oružja. Nakon isteka te kazne, pokrenuta je istraga pred Okružnim sudom u Beogradu zbog otmice u Štrpcima, a krivično delo je kvalifikovano kao protivpravno lišenje slobode (ne ratni zločin). Istragu je vodio tadašnji predsednik istražnog odeljenja Okružnog suda u Beogradu Dragoslav Rakić i ona je trajala 20 dana. Sudija Rakić nije iskoristio nalaze komisije koju je formirala Skupština Crne Gore, pa čak nije saslušao ni svedoke koje mu je tužilac predložio. Istraga je konačno prekinuta, a Republika Srpska je tražila Lukićevu ekstradiciju kako bi mu sudila za razbojništvo. Sud u Srbiji postupio je po zahtevu za ekstradiciju međunarodno nepriznate države i prebacio Lukića u Republiku Srpsku. Tamo

je odmah pušten iz pritvora i kasnije odlikovan od strane rukovodstva Republike Srpske.

Ni predstavnici državnih organa Srbije i SRJ, koji su prema dokumentaciji Železničko-transportnog preduzeća (ŽTP) koja je dostavljena sudu, a njena autentičnost dokazana tokom sudske postupka, bili upoznati sa postojanjem plana da se na stanici Štrpci izvrši otmica putnika muslimanske nacionalnosti nisu krivično gonjeni. ŽTP je odmah po saznanju za takav plan obavestio nadležne organe o njegovom postojanju, ali ništa nije preduzeto da se otmica spreči i ona je neometano izvedena.

Priredili: Jasmina Lazović
Dušan Lopušina

U ŠTRPCIMA SU OTETI:

Esad Kapetanović, 19 godina, zaposlen u preduzeću "Rad", Beograd, otac jednog deteta.

Ilijaz Ličina, 43 godine, zaposlen u preduzeću "Ratko Mitrović", Beograd.

Fehim Bakija, 43 godine, zaposlen u preduzeću "Planum", Beograd, otac troje dece.

Šećo Softić, 48 godina, zaposlen u ŽTP, Beograd.

Rifet Husović, 26 godina, zaposlen u Bijelom Polju.

Sead Đečević, 16 godina, učenik iz Bara.

Ismet Babačić, 30 godina, zaposlen u preduzeću "Wall Street", Podgorica, oženjen.

Hail Zupčević, 49 godina, izbeglica iz Trebinja, otac dvoje dece, sa porodicom izbegao u Rožaje.

Adem Alomerović, 59 godina, zaposlen u "Raketi", Prijepolje, otac četvoro dece.

Rasim Ćorić, 40 godina, zaposlen u "Limci", Prijepolje, otac troje dece.

Fikret Memetović, 40 godina, zaposlen u ŽTP Beograd, otac dvoje dece.

Favzija Zeković, 54 godine, vlasnik radnje u Kraljevu, otac troje dece.

Nijazim Kajević, 30 godina, zaposlen u pošti, Priboj.

Muhedin Hanić, 27 godina, zaposlen u preduzeću "Zmaj", Beograd.

Safet Preljević, 22 godine, zaposlen u privatnoj radnji u Beogradu, otac jednog deteta.

Džafer Topuzović, 55 godina, zaposlen u preduzeću "Planum", Prijepolje.

Jusuf Rastoder, 45 godina, zaposlen u Beogradu. Zvezdan Zuličić, 23 godine, student, izbeglica iz Sarajeva.

Tomo Buzov, vojni penzioner, Beograd.

DOKUMENT: JAVNO ŽELEZNIČKO TRANSPORTNO PREDUZEĆE „BEOGRAD“
SEKTOR ZA ODBRAMBENE PRIPREME I ZAŠTITU

Strogo pov. br. 4/1 - 93

Dana: 01.02.1993. god.

Beograd, Nemanjina 6

G E N E R A L N O M D I R E K T O R U

PREDMET: Poverljiva informacija

Ovih dana, tačnije 28.01.1993. godine obavešten sam od šefa sekcije STP Užice Živanića da će pripadnici Srpske vojske opštine Rudo izvršiti zaustavljanje voza i odvođenje putnika. Čitava akcija odvijala bi se na delu pruge Beograd-Bar koja prolazi kroz Bosnu i Hercegovinu.

U vezi ove najave preduzeo sam sledeće aktivnosti: Informisao najuži stručni Kolegijum ŽTP-a; Održao sastanak sa predstavnicima Milicije i službe državne bezbednosti MUP-a Srbije; Obavio razgovor sa pomoćnikom Ministra odbrane Srbije generalom Kuzmanovićem gde smo došli do zaključka: (1) da general Kuzmanović obavesti Ministra odbrane o pomenutoj najavi, (2) da Ministar odbrane Republike Srbije obavesti Vojsku Jugoslavije, (3) da ŽTP „Beograd“ prestane sa daljim aktivnostima oko ovog slučaja, jer je sa svoje strane na vreme izvršio svoju obavezu.

II AKTIVNOSTI U OKVIRU ŽTP „BEOGRAD“

U vezi najave koju smo dobili od šefa Sekcije STP Užice obavljene su konsultacije sa svim zamenicama Generalnog direktora gde je odlučeno da se održi sastanak sa direktorima Sektora eksploatacije. Na ovim sastancima zaključili smo da je ŽTP „Beograd“ sa svoje strane i u svojoj nadležnosti sve preduzeo. U razgovoru sa direktorima Sektora zaključeno je da se u toku naredne sedmice obiđe čvor Užice, obave razgovori sa železničarima i predstavnicima MUP-a i vojske te na bazi svega uradi Upustvo za rad i postupanje radnika ŽTP „Beograd“.

III SASTANAK U GENERALŠTABU VOJSKE JUGOSLAVIJE

Obavešteni smo da se u Generalštabu Vojske Jugoslavije priprema sastanak sa Ministrom odbrane Republike Srbije i Generalnim direktorima četiri velika - složena tehnološka sistema čiji su objekti od posebnog značaja za odbranu Republike (ŽTP „Beograd“, „Elektropriroda Srbije“, „NIS - Naftna industrija Srbije“ i PTT - saobraćaja „Srbija“). Očekuje se da će se na ovom sastanku govoriti o vitalnim objektima i njihovoj zaštiti, pravima i obavezama Preduzeća odnosno mogućnostima vojske da najvitalnije objekte sistema lično štiti.

DIREKTOR SEKTORA ZA ODBRAMBENE PRIPREME I ZAŠTITU

MITAR MANDIĆ, dipl. saobr. inž.

ČEKAJUĆI PRAVDU

Pre više od 17 godina, u mestu Mioče, na delu puta koji prolazi kroz Bosnu i Hercegovinu, oteti su žitelji sandžačkog sela Sjeverin, koji su tog 22. oktobra '92. krenuli jutarnjim autobusom na posao u Priboj. Autobus koji je krenuo iz Rudog su kod spaljene kafane "Amfora" zaustavili Milan Lukić i pripadnici njegove jedinice "Osvetnici". Naredili su muslimanima da izađu iz vozila.

Mevlida Koldžić, Mujo Alihodžić, Mustafa Bajramović, Esad Džahić, Ramiz Begović, Zafer Hadžić, Medo Hadžić, Alija Mandal, Mehmed Šebo, Ramahudin Čatović, Derviš Softić, Midhad Softić, Ediz Gibović, Medredin Hodžić, Sead Pecikoza i Hajrudin Sajtarević su odvedeni u motel "Vilina vlas" u blizini Višegrada, gde su svirepo pretučeni. Potom su ubijeni, pretpostavlja se, na obali Drine. Tela nastradalih nikada nisu pronađena.

Dan pre nego što je njegov brat Ramahudin otet u Mioču, u Sjeverinu je pred svojom kućom otet Sabahudin Čatović, o kome se do danas ništa nije saznalo.

Ruinirana zgrada nekadašnje kafane "Amfora" i danas stoji kao gorko podsećanje na mesto sa kojeg su "Osvetnici" odveli 16 Bošnjaka iz Sjeverina. Spomen-ploča sa imenima ometih i ubijenih još nije postavljena. Tome se protive lokalne vlasti u Priboju.

„Najviše boli što nisu procesuirani svi počinioci ovog zločina i što država u kojoj živimo i gradimo nije ni na koji način izašla u susret porodicama žrtava. Osećamo se napuštenim“, rekao je na komemorativnom skupu 22. oktobra prošle godine Omer Hodžić, kome je otac Medredin otet na Omerov 10. rođendan.

„Sedamnaest godina čekamo pravdu koja će bar malo ublažiti tugu. Umesto poklona za deseti rođendan, tog dana sam video suze u očima onih koji su dolazili da čuju ima li vesti o njihovim najmilijim“, kazao je Hodžić.

Za otmicu i ubistvo 16 građana Srbije, odgovaralo je četvoro ljudi, iako je tokom suđenja utvrđeno da je u akciji učestvovalo više njih. Glavni optuženi bio

motel Vilina Vlas

je vođa „Osvetnika“ - Milan Lukić. Za krivično delo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva počinjeno nad 16 Bošnjaka u Mioču, Milan Lukić i Oliver Krsmanović su pred Većem za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu 29. septembra 2003. godine u odsustvu osuđeni na po 20 godina zatvora. Ista kazna izrečena je i Dragutinu Dragičeviću, dok je Đorđe Šević osuđen na 15 godina zatvora. Presuda je zatim oborena i vraćena na ponovno suđenje. Prošle su dve i po godine dok Vrhovni sud 18. maja 2006. godine nije doneo pravosnažnu presudu kojom su potvrđene prvobitne zatvorske kazne. Dok se sudski proces odvijao u Beogradu, Milan Lukić se nalazio u bekstvu.

Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u Hagu je još 1998. godine protiv Lukića podigao optužnicu za zločine počinjene nad Bošnjacima u okolini Višegrada, ali optužnica se nije odnosila na otmice u Sjeverinu i Štrpcima. On je u avgustu 2005. uhapšen u Argentini i prebačen u Holandiju. U julu prošle godine izrečena mu je prvo-stepena presuda kojom je osuđen na kaznu doživotnog zavora. Odluka Žalbenog veća se još čeka.

Pravda za porodice žrtava iz Sjeverina nije zadovoljena ni putem reparacija. Prvi opštinski sud u Beogradu je u aprilu 2009. godine odbio zahtev Fonda za humanitarno pravo da se obezbedi obeštećenje za porodice ubijenih. Behudin Hodžić, sin otetog Mede Hodžića, tom prilikom je rekao da je ovo „njihovo četvrto pogubljenje: prvi put kad su odvedeni i pobijeni, drugi put kad je bilo prvo suđenje, treći put kad je ponovljeno suđenje, i ovo je po četvrti put.“

D.L./J.L.

ZVERSTVA (U IME) DRŽAVE

Selo Kukurovići u opštini Priboj, naseljeno pretežno bošnjačkim življem, napadnuto je 18. februara 1993. godine. Prema izjavama svedoka, tog dana je u popodnevним satima na selo izvršen pešadijski i minobacački napad sa tri položaja Vojske Jugoslavije, koja se nalazila oko sela. U napadu je troje ljudi ubijeno, dvoje teško ranjeno i zapaljeno je devet kuća.

Meštani, među kojima je bilo i dece, pobjegli su zbog straha za svoj život kroz šumu, prema Pljevljima i Priboju. Bežeći, neki od njih su već tada videli svoje kuće u plamenu.

Kada su se dva dana kasnije neki meštani vratili u selo, zatekli su zgarišta i pobijenu stoku.

U spaljenim kućama pronašli su leševe Uzeira Bulutovića, Mušana Husovića i Fatime Sarač, koji za vreme napada nisu uspeli da napuste selo.

“Čule su se jake eksplozije, mitraljezi, automati. Us pio sam da izbjegnem sa porodicom u potok. Vidio sam da naše kuće gore, a jedan vrisak muškarca, čuo se do neba. U ranu zoru sam stigao u Pljevlja. Treći dan sam se vratio u selo. U mene je sve sagorjelo. Došao sam do Uzeirove kuće i vidio ga bez glave, bez nogu a utroba je još gorjela. Na zgarištu kuće Mušana Husovića, dvije tri krupne kosti. Bile su Mušanove. Fatima, njegova žena, leži u jednoj šupi potpuno gola. Po grudima i stomaku izrešetana mecima. Ruke polomljene. Dok sam bio u Kukurovićima u moju kuću je često dolazio Milan Simović i govorio: ‘Ovo je srpska zemlja, treba glasati Miloševića a ne Ugljanina’. Vojska me je pitala: ‘Je li ti mlada žena, ako ti ne moreš mi ćemo’. Pitali su ima li u selu djevojaka. To je sve bila Vojska Jugoslavije i nikakve druge vojske nije bilo. Nije bilo vojske bosanskih Srba, a muslimanske vojske nije bilo prije Goražda a to je 40 kilometara. Od tog 18. februara živim u Pljevljima. Niko mi nije htio ništa pomoći. Nadničim da bi preživio,” rekao je “Sandžačkim novinama” Džafer Kaltak iz Kukurovića.

Dana 11. aprila 1993. godine, kada u selu više nije živio niko, zapaljeno je još osam kuća sa pomoćnim objektima.

Selo Kukurovići nalazi se u uz državnu granicu Srbije prema Bosni i Hercegovini. Od 8. maja 1992. godine do okončanja ratnih sukoba u BiH, u Kukurovićima, kao i ostalim pograničnim selima, smešten je veliki broj pripadnika rezervnog sastava Vojske Jugoslavije iz Užičkog korpusa. Stanovnike ovih sela su pripadnici VJ svakodnevno maltretirali i vršili nezakonite pretrese kuća i to samo zbog njihove etničke pripadnosti.

Istražni sudija je u oba slučaja izvršio uviđaj na licu mesta, ali nakon toga nijedan meštаниn Kukurovića nikada nije saslušan, niti je sprovedena bilo koja druga istražna radnja.

Fond za humanitarno pravo (FHP) je 23. oktobra 2006. godine Okružnom javnom tužilaštvu u Užicu podneo krivičnu prijavu protiv NN pripadnika Užičkog korpusa VJ. Dana 27. oktobra 2006. godine, Tužilaštvo u Užicu je obavestilo FHP da je predmet prosleđen Tužilaštvu za ratne zločine.

FHP je u ime 20 stanovnika sela Kukurovići, opština Priboj, 20. marta 2007. godine Republičkom javnom pravobranilaštvu podneo Zahtev za poravnanje sa Republikom Srbijom, zbog njene odgovornosti za uništavanje njihovih domova koji su izvršili NN pripadnici Užičkog korpusa Vojske Jugoslavije (VJ) 18. februara i 11. aprila 1993. godine.

Zbog nemogućnosti da sami obnove svoje domove, meštani Kukurovića se još nisu vratili u selo, a država im nikada nije dodelila status raseljenih lica, niti pomoć bilo koje vrste.

Priredio: D.L.